

KIESRAAD

94/193

Aan

de Staatssecretaris
van Binnenlandse Zaken
Mr. J. Kohnstamm
Postbus 20011
2500 EA 's Gravenhage

Bijlagen	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum
geen	CW94/U863	KR94/316	3 november 1994
Inlichtingen bij		Doorkiesnummer	
mevr. E.B. Pronk		070-3026266	
Onderwerp	adviesaanvraag inzake maatregelen tegen lichtvaardige kandidaatstelling		

Geachte heer Kohnstamm,

Bij bovenvermelde brief heeft de voormalige Minister van Binnenlandse Zaken, mevrouw De Graaff-Nauta, zich naar aanleiding van de opgedane ervaringen bij de laatste verkiezingen van de gemeenteraden en de Tweede Kamer tot de Kiesraad gericht met het verzoek advies uit te brengen over een viertal onderwerpen. Een van die onderwerpen betreft de mogelijk te nemen maatregelen tegen lichtvaardige kandidaatstelling. De Kiesraad heeft over dit onderwerp beraadslaagd, hetgeen heeft geleid tot het hierna volgende advies.

De problemen met betrekking tot de omvang van de stembiljetten en met betrekking tot het gebruik van stemmachines bij de laatste Tweede-Kamerverkiezingen waren voor de Minister aanleiding de Kiesraad te vragen om zich -behalve over het "getrapt elektronisch stemmen"- ook nog eens te buigen over mogelijke maatregelen tegen lichtvaardige indiening van kandidatenlijsten, waarbij in het bijzonder bezien zou moeten worden welke maatregelen, gelet op de gevolgen daarvan voor de uitoefening van het passief kiesrecht, aanvaardbaar zijn.

De Kieswet bevat twee voorzieningen die het lichtvaardig indienen van kandidatenlijsten enigszins moeten beteugelen: de waarborgsom en de overlegging van ondersteuningsverklaringen. Aangezien de Raad geen andere mogelijke maatregelen voor ogen staan die passen in ons kiesstelsel, waarin de mogelijkheid tot indiening van kandidatenlijsten niet is voorbehouden aan geregistreerde politieke partijen, zal hij zich in dit advies tot deze beide maatregelen beperken.

De waarborgsom

Bij de Kieswetsherziening van 1989 heeft (in overeenstemming met het door de Kiesraad in 1985 uitgebrachte voorontwerp) een verhoging van de waarborgsom plaatsgevonden. Vóór die wijziging bedroeg die waarborgsom

f.1.000,- per kieskring, derhalve maximaal f.19.000,-. Bij die herziening is de waarborgsom verhoogd naar f.25.000,-, ongeacht het aantal kieskringen. Daarmee is met name een drempel gelegd voor partijen die slechts in enkele kieskringen aan de verkiezing deelnamen (en alleen daarom al bij voorbaat kansloos waren voor een kamerzetel).

De vraag rijst of verdere verhoging van de waarborgsom een wenselijk middel zou kunnen zijn om lichtvaardige indiening van kandidatenlijsten tegen te gaan. De Kiesraad is van oordeel dat de omvang van de aanhang en niet de financiële draagkracht van een groepering bepalend dient te zijn voor de mogelijkheid van deelname aan de verkiezingen. Naar het oordeel van de Kiesraad verdient het dan ook voorshands geen aanbeveling verdere beperkende maatregelen te zoeken in een verhoging van de waarborgsom. Overigens bestaat de indruk dat er groeperingen zijn met een geringe, doch wel draagkrachtige aanhang voor wie de waarborgsom nauwelijks enig beletsel vormt om aan de verkiezingen deel te nemen.

De ondersteuningsverklaringen

Vóór de Kieswetsherziening van 1989 gold het voorschrift dat alle groeperingen de kandidatenlijsten in elke kieskring moesten laten ondertekenen door 25 kiezers.

De Kiesraad stelde in het voorontwerp van 1985 voor het ondertekeningsvereiste te laten vervallen voor de zittende partijen en voor niet in het vertegenwoordigend orgaan zitting hebbende groeperingen ondertekening door 50 kiezers voor te schrijven. Daarbij overwoog de Raad dat een aanhang van deze omvang (dus: 19 x 50 kiezers) toch wel minimaal nodig is om met enige kans op succes aan de verkiezingen deel te nemen.

Naar aanleiding van de problemen die zich met betrekking tot de ondertekening van kandidatenlijsten hebben voorgedaan bij de verkiezingen van de gemeenteraden en de Tweede Kamer in 1986 (ronselen van handtekeningen, vervalsing van handtekeningen, benadering van ondertekenaars om hun geplaatste handtekeningen in te trekken) heeft minister De Korte nader advies gevraagd aan de Kiesraad. In zijn advies van 31 oktober 1986 overwoog de Raad dat het geen aanbeveling verdient om in verband met de problemen die zich hebben voorgedaan de ondertekeningseis te laten vervallen. Immers, zo stelde de Raad, de indruk bestaat dat een aantal partijen aanzienlijk meer moeite heeft om het vereiste aantal ondertekenaars te vinden dan om de waarborgsom op te brengen. Als rem op lichtvaardige indiening van lijsten achtte de Raad een handtekeningseis dan ook onmisbaar. De Kiesraad stelde wel voor de controle op de ondertekening te verscherpen door deze ondertekening ter gemeentesecretarie te laten geschieden. Zijn aanvankelijke standpunt dat dit een te grote administratieve belasting voor de gemeenten zou meebrengen, verliet de Kiesraad hierbij omdat dit bezwaar niet opwoog tegen de problemen die zich in 1986 hadden voorgedaan.

Uiteindelijk heeft dit geleid tot de huidige regeling, ingevoerd bij de Kieswetsherziening van 1989, die inhoudt dat bij de inlevering van iedere kandidatenlijst van een niet in het vertegenwoordigend orgaan zitting hebbende groepering, in iedere kieskring 10 ondersteuningsverklaringen moeten worden gevoegd van in die kieskring woonachtige kiezers. Deze verklaringen dienen te worden ondertekend ter gemeentesecretarie van de woonplaats van de kiezer, waar door een aangewezen ambtenaar op de verklaring wordt aangetekend dat de betreffende kiezer in die gemeente als zodanig staat geregistreerd. Deze ondersteuningsverklaringen kunnen vanaf de zevende dag vóór de

kandidaatstelling ter secretarie worden ondertekend, waarna de kiezer zelf ervoor zorg dient te dragen dat de verklaring in handen komt van de inleveraar van de kandidatenlijst. Op elke ondersteuningsverklaring is de volledige kandidatenlijst afgedrukt, hetgeen in de praktijk nog wel eens problemen kan opleveren, indien de kandidatenlijst in de laatste dagen vóór de kandidaatstelling nog wijzigingen ondergaat, bijv. doordat een kandidaat zich alsnog terugtrekt. In dat geval zijn de eerder opgemaakte ondersteuningsverklaringen immers niet meer bruikbaar.

Indien overwogen wordt het lichtvaardig indienen van kandidatenlijsten enigszins te beteugelen, ligt het naar het oordeel van de Kiesraad voor de hand het aantal ondersteuningsverklaringen te verhogen. Het ligt in de rede in dat geval het aantal ondersteuningsverklaringen ten behoeve van de Tweede-Kamerverkiezingen te verhogen tot 50 per kieskring. Daarmee zou worden aangesloten bij het aantal handtekeningen dat de Kiesraad in het voorontwerp van 1985 heeft voorgesteld en waarvan de Kiesraad toen opmerkte, dat een aanhang van deze omvang toch wel minimaal vereist was om met kans op succes deel te nemen aan de verkiezingen. Men zou kunnen tegenwerpen dat een dergelijke verhoging voor de gemeenten teveel administratieve rompslomp met zich meebrengt, maar het komt de Raad voor dat dit nogal zal meevallen. Immers deze werkzaamheden vinden gespreid over verscheidene gemeenten plaats en niet slechts in de hoofdstembureaugemeenten. Bovendien dienen de ondertekenaars zelf ervoor zorg te dragen dat de ondersteuningsverklaringen tijdig in het bezit komen van de inleveraar van de lijst.

Wel zou een dergelijke verhoging van het aantal ondersteuningsverklaringen kunnen leiden tot problemen bij de groeperingen die de lijsten inleveren. Zij zullen de kandidaatstelling goed moeten organiseren, opdat alle ondersteuningsverklaringen tijdig bij de ondertekenaars zijn, de ondertekenaars daarmee ook daadwerkelijk naar hun gemeentesecretarie gaan en vervolgens de verklaringen weer tijdig retourneren aan de inleveraar. De ervaring leert dat zelfs de gevestigde politieke partijen bij de voorbereiding van de kandidaatstelling vaak weinig professioneel te werk gaan. Voor de niet-zittende groeperingen geldt dit uiteraard a fortiori. Niettemin is de Raad van oordeel dat een verhoging van het aantal vereiste ondersteuningsverklaringen voor de Tweede-Kamerverkiezingen van 10 naar 50 aanbeveling verdient. Deze maatregel heeft naar zijn stellige overtuiging geen onaanvaardbare gevolgen voor de uitoefening van het passief kiesrecht.

Voor de verkiezingen van provinciale staten zou gedacht kunnen worden aan verhoging van het aantal ondersteuningsverklaringen tot 25 per kieskring, terwijl voor de gemeenteraadsverkiezingen het huidige aantal van 10 ondersteuningsverklaringen gehandhaafd zou kunnen blijven. De Raad merkt hierbij op dat de genoemde aantallen uiteraard enigszins arbitrair zijn. Dat de aantallen ondersteuningsverklaringen bij de verkiezingen van provinciale staten en gemeenteraden kleiner zouden kunnen zijn dan bij de Tweede-Kamerverkiezing, houdt vooral verband met het feit dat het probleem van een te groot aantal deelnemende groeperingen zich bij die verkiezingen niet in dezelfde mate voordoet als bij de verkiezingen van de Tweede Kamer.

Resumerend stelt de Kiesraad u voor:

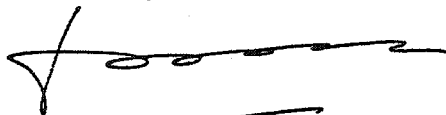
- geen wijziging te brengen in de voor de kandidaatstelling vereiste waarborgsom (artikel H 12 van de Kieswet);
- een wetsvoorstel in te dienen tot wijziging van artikel H 4 van de

Kieswet, in dier voege dat het daarin genoemde aantal ondersteuningsverklaringen voor de Tweede-Kamerverkiezingen wordt verhoogd tot 50 per kieskring en voor de verkiezingen van provinciale staten tot 25 per kieskring.

De Kiesraad,

, voorzitter

, secretaris